

УЗАГАЛЬНЕННЯ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»

© 2014 ІВАНІЄНКО К. В.

УДК 658:339.564

Іванієнко К. В. Узагальнення підходів щодо визначення сутності поняття «експортний потенціал»

В умовах глобалізації ринку та інтеграційних процесів в економіці потребує подальшого розвитку теоретичне підґрунтя змісту поняття «експортний потенціал» і менеджменту процесів управління експортним потенціалом у середовищі функціонування бізнесу, що динамічно розвивається. Метою роботи є визначення сутності та змісту поняття «експортний потенціал» у системах бізнесу. Основним завданням є виявлення точок зору на визначення категорії «експортний потенціал» і розкриття його змісту в сучасних умовах. Проведене дослідження дозволило проаналізувати та узагальнити підходи до визначення поняття «експортний потенціал», надати уточнення цієї економічної категорії. Було встановлено зв'язок між категоріями «ресурси», «здатність», «можливість», що характеризують різні прояви потенціалу, відображають його з різних боків. Подальшою розробкою цього питання стане встановлення взаємозв'язків між використанням ресурсів для створення нових можливостей експортоорієнтованих підприємств завдяки регулюванню процесів управління експортним потенціалом підприємства.

Ключові слова: ресурси, потенціал, експортний потенціал, здатність, спроможність, можливість, системність, управління.

Табл.: 2. **Бібл.:** 27.

Іванієнко Карина Вікторівна – аспірантка, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)
E-mail: karyna.ivaniienko@yandex.ru

УДК 658:339.564

Иваниенко К. В. Обобщение подходов к определению сущности понятия «экспортный потенциал»

В условиях глобализации рынка и интеграционных процессов в экономике нуждается в последующем развитии теоретический базис содержания понятия «экспортный потенциал» и менеджмента процессов управления экспортным потенциалом в динамично развивающейся среде функционирования бизнеса. Целью работы является определение сущности и содержания понятия «экспортный потенциал» в системах бизнеса. Основным заданием является выявление точек зрения на определение категории «экспортный потенциал» и раскрытие его содержания в современных условиях. Проведенное исследование позволило проанализировать и обобщить подходы к определению понятия «экспортный потенциал», представить уточнение этой экономической категории. Была установлена связь между категориями «ресурсы», «способность», «возможность», которые характеризуют разные проявления потенциала, отображают его с разных сторон. Последующей разработкой этого вопроса станет установление взаимосвязей между использованием ресурсов для создания новых возможностей экспортоориентированных предприятий благодаря регулированию процессов управления экспортным потенциалом предприятия.

Ключевые слова: ресурсы, потенциал, экспортный потенциал, способность, возможность, системность, управление.

Табл.: 2. **Библ.:** 27.

Иваниенко Карина Викторовна – аспирантка, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)
E-mail: karyna.ivaniienko@yandex.ru

UDC 658:339.564

Ivaniienko Karyna V. Generalisation of Approaches to Identification of the Essence of the "Export Potential" Notion

Theoretical basis of the essence of the "export potential" notion and management of the processes of management of export potential in the dynamically developed environment of business functioning requires further development under conditions of market globalisation and integration processes in economy. The goal of the article is identification of essence and content of the "export potential" notion in the business systems. The main task is to describe points of view on definition of the "export potential" category and to show its essence under modern conditions. The conducted study allows analysis and generalisation of approaches to definition of the "export potential" notion and clarification of this economic category. The article establishes relation between "resources", "capability" and "possibility" categories that characterise different manifestations of the potential and show it from different sides. Further development of this issue would be establishment of relations between the use of resources for creation of new possibilities of export-oriented enterprises due to regulation of processes of management of enterprise export potential.

Key words: resources, potential, export potential, capability, possibility, systemacy, management.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 27.

Ivaniienko Karyna V. – Postgraduate Student, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)
E-mail: karyna.ivaniienko@yandex.ru

В умовах глобалізації ринку та інтеграційних процесів в економіці потребує подальшого розвитку теоретичне підґрунтя змісту поняття експортний потенціал і менеджменту процесів управління експортним потенціалом у середовищі функціонування бізнесу, що динамічно розвивається.

Проблеми розкриття сутності поняття експортний потенціал та менеджменту процесів управління експортним потенціалом у сучасних умовах присвячені роботи таких вчених, як Бабан Т. О., Байдала Н. М., Байрак В. М., Бикова Н. В., Волкова І. М., Дишко І. Ю., Зборовська Ю. Л., Івашук С. П., Кисельова О. М., Коломієць В. В., Крушницька Г. Б., Олексюк О. І., Пепа Т. В., Петренко Л. А., Піддубна Л. І., Стахорський О. О., Стичшин П. П., Швецова М. Б.

та ін. Однак, не дивлячись на зростаючий інтерес до цього питання у сучасній науковій літературі, спостерігається відсутність одностайності та наявність протиріч щодо визначення сутності поняття експортний потенціал, що пояснюється багатогранністю цієї категорії.

Метою роботи є визначення сутності та змісту поняття експортний потенціал в системах бізнесу. Основним завданням є виявлення точок зору на визначення категорії експортний потенціал і розкриття його змісту в сучасних умовах.

Поняття експортний потенціал переважно характеризується кризь призму категорій здатність, спроможність, можливість. Частина науковців розглядає експортний потенціал як певну здатність виробляти та реалізовувати продукцію, мобілізувати економічні ресурси та використовувати

їх з максимальною ефективністю, відтворювати конкурентні переваги на світовому ринку, контролювати максимально-можливу частку ринку, розвиватися на світовому ринку, адаптуватися до вимог зовнішніх чинників (табл. 1). При цьому вирізняють фактичну, реальну здатність, тобто йдеться про аспект минулого часу – досягнутий експортний потенціал, а також можливу, перспективну здатність, тобто аспект майбутнього часу. Підходи щодо визначення поняття експортний потенціал через категорії можливість та спроможність наведені в табл. 2.

Лексеми «спроможність» і «здатність» визначаються за допомогою семи «можливість», на підставі чого їх можна вважати синонімами. Однак «у своєму термінологічному значенні лексема здатність вживається на позначення якісної характеристики об'єкта, властивостей. Натомість спроможність – це кількісна характеристика, що піддається вимірюванню» [10, с. 41]. Щодо категорії можливість, то від часів Аристотеля можливість та дійсність – категорії, за допомогою яких відображається розвиток матеріального миру. Категорія можливість «характеризує внутрішні тенденції розвитку явищ», а також «наявність умов для їх реалізації» [11, с. 98]. Таким чином, можна зробити висновок, що категорії здатність і спроможність мають різне термінологічне значення, але обидві вони знаходять тлумачення через іншу категорію можливість, яка, у свою чергу, заключає у собі внутрішні сили і ресурси, сприятливі зовнішні обставини задля здійснення чого-небудь, розвитку або змінення існуючих у дійсності явищ.

З точки зору системного підходу будь-який об'єкт може бути описаним у категоріях систем. При цьому цей об'єкт має вивчатися як самостійна система з одного боку, та як частина системи більш високого рівня ієрархії з іншого. Таке бачення пояснює, чому експортний потенціал розглядається одними науковцями як самостійна система, що складається із сукупності підсистем, елементів та їх зв'язків, а іншими – як складова системи економічного потенціалу, виробничого потенціалу, або системи зовнішньоекономічних зв'язків (див. табл. 2). Елементи системи експортного потенціалу можуть бути підпорядковані меті входження до системи міжнародних економічних відносин, контролю максимально можливої частки ринку, адаптації до умов середовища зовнішнього ринку, функціонування як суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, отримання максимального прибутку та ін.

З точки зору ресурсного підходу експортний потенціал може розглядатися у широкій та вузькій трактовках. Широке розкриття передбачає врахування сукупного обсягу усіх наявних ресурсів, які складають основу експортного потенціалу суб'єкта господарювання, необхідну для його функціонування. Вузька трактовка обмежує залучення цих ресурсів здібностями суб'єкта, умовами середовища, цілями діяльності суб'єкта господарювання.

Окрім того, у рамках ресурсного підходу експортний потенціал може розглядатися з об'єктивної і суб'єктивної сторони. Об'єктивна – це сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових, інформаційно-комунікаційних та ін. ресурсів, задіяних і незадіяних з якихось причин у експортній діяльності суб'єкта, але мають реальну можливість брати у ній участь. Суб'єктивна характеристика включає здатність конкретних працівників підприємства та колективу взагалі до здійснення експортної діяльності та досягнення стратегічних цілей при наявному рівні розвитку продуктивних сил.

Можна зробити висновок, що категорії «ресурси», «здатність», «можливість» характеризують різні прояви потенціалу, відображають його з різних сторін. Відповідно можна виділити декілька рівнів прояву експортного потенціалу:

- ✦ аспект минулого часу: експортний потенціал відображає сукупність накопичених суб'єктом економічної діяльності властивостей та ресурсів, що обумовлюють його спроможність і здатність до експортної діяльності (тобто експортний потенціал розглядається в рамках ресурсного підходу);
- ✦ аспект теперішнього часу: експортний потенціал визначається рівнем та ефективністю практичного застосування та використання суб'єктом наявних ресурсів і здібностей (тобто експортний потенціал розглядається в рамках результативного підходу);
- ✦ аспект майбутнього часу: експортний потенціал зорієнтований на розвиток міжнародної економічної діяльності, підвищення конкурентоспроможності та загального економічного потенціалу суб'єкта господарювання та ін. (тобто експортний потенціал розглядається в рамках цільового підходу).

Таким чином, експортний потенціал може розглядатися як сукупність засобів, здатностей, джерел, ресурсів, які можуть бути мобілізовані, задіяні та використані для вирішення конкретного завдання та досягнення стратегічних цілей суб'єкта. При такому визначенні експортного потенціалу він виступає як системи, елементи якої підпорядковані виконанню конкретної функції. При цьому можна виділити кілька підходів:

Системний – експортний потенціал визначається як реальна, складна, динамічна система взаємодіючих і взаємопов'язаних елементів внутрішніх економічних відносин і зовнішніх зв'язків, що підпорядковані реалізації цілей суб'єкта.

Представники структурного підходу розглядають експортний потенціал економічного суб'єкта як складову системи його економічного потенціалу, виробничого потенціалу або системи зовнішньоекономічних зв'язків.

Ресурсний – підхід, при якому експортний потенціал визначається сукупністю ресурсів, що є необхідними для функціонування та розвитку системи. Таким чином, експортний потенціал суб'єкта економічної діяльності фактично ототожнюється із його експортними ресурсами.

Результативний – експортний потенціал визначається як здатність виробляти максимальну кількість продукції за умови найбільш повного та продуктивного використання наявних ресурсів.

Цільовий – підхід, в рамках якого експортний потенціал розглядається як здатність економічного суб'єкта використовувати наявні ресурси для досягнення стратегічних цілей.

Компаративний – експортний потенціал визначається можливістю продукування конкурентоспроможної продукції та відтворення конкурентних переваг на світових ринках.

Ринковий – експортний потенціал визначається як здатність економічного суб'єкта до контролю максимально можливої частки ринку.

Функціональний – експортний потенціал розглядається крізь призму можливостей з виконання функцій суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, задоволення потреб зовнішніх ринків.

Підходи щодо визначення терміну «експортний потенціал» через категорію «здатність»

Посилання	Визначення поняття, що аналізується	Родове поняття	Визначення поняття, що аналізується	Посилання
Бикова Н. В. [1]	«Фактичну здатність підприємства формувати і реалізовувати... продукцію на зовнішньому ринку та його потенційну можливість зберігати або збільшувати обсяги експортної продукції в довгостроковій перспективі, враховуючи потреби та тенденції зарубіжного ринку, що надасть можливість ефективно конкурувати на ньому»	Фактична, реальна	Виробляти та реалізовувати продукцію	Дишко І. Ю. [5]
Стицішин П. П. [2]	«Реальна здатність підприємства, організації, корпоративної структури... до контролю максимально можливої для нього частки світового ринку»	Здатність	Контролювати максимально можливу частку ринку	Стицішин П. П. [2]
Бабан Т. О. [3]	«Реальна або можлива здатність економічного суб'єкта (підприємства, галузі або підгалузі, регіону, країни) виробляти конкурентоспроможні на світових ринках товари та послуги, використовуючи при цьому як власні, так і запозичені ресурси (природні, виробничі, науково-технічні, трудові, фінансові, інформаційні тощо), та реалізувати ці товари та послуги на потенційних зовнішніх ринках, долаючи обмеження як внутрішнього так і зовнішнього характеру та прагнучи при цьому до збільшення прибутку»	Можлива, перспективна	Адаптуватися до вимог зовнішніх ринків	Волкова І. М. [6]
Коломієць В. В. [4]	«Здатність виробляти і реалізовувати на конкретних закордонних ринках у перспективі конкурентоспроможні товари та послуги при досягнутому рівні розвитку економіки і системі організаційно-економічної підтримки експорту»	Здатність	До розвитку на світовому ринку	Петренко Л. А. [7]
			Мобілізувати виробничі ресурси та використовувати їх з максимальною ефективністю	Зборовська Ю. Л. [8]
			Відтворювати конкурентні переваги на світовому ринку	Крушницька Г. Б. [9]

Узагальнення підходів щодо визначення терміну «експортний потенціал»

Родове поняття		Визначення поняття, що аналізується	Посилання
1		2	3
Спроможність	Виробляти конкурентоспроможні товари	«Спроможність промисловості, всього сукупного виробництва певної країни в цілому виробляти необхідну кількість конкурентоспроможних товарів для зовнішнього ринку»	Большой экономический словарь / Под ред. проф. А. Н. Азрилияна [12]
	Експортувати	«Спроможність держави експортувати ресурси та продукти, якими володіє або виробляє»	Современный экономический словарь / Сост. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. [13]
	Забезпечувати конкурентоспроможність	«Спроможність суб'єктів економіки (корпорацій, галузей, регіонів, держав) забезпечувати конкурентоспроможність завдяки збільшенню споживання на міжнародних ринках вироблених ними товарів і послуг»	Іващук С. П. [14]
Можливість	Виготовляти продукцію	«Визначається можливостями підприємства виготовляти продукцію (виробничий потенціал) та конкурентоспроможністю цієї продукції»	Авксентієва І. В. [15]
	З експорту продукції	«Можливості країни з експорту продукції; продукція, що має конкурентні переваги і може конкурувати на зовнішньому ринку»	Голіней С. В. [16]
	Зберігати або збільшувати обсяги експортної продукції	«...потенційну можливість зберігати або збільшувати обсяги експортної продукції в довгостроковій перспективі, враховуючи потреби та тенденції зарубіжного ринку, що надасть можливість ефективно конкурувати на ньому»	Бикова Н. В. [1]
	Проводити міжнародну підприємницьку діяльність	«Можливості підприємства проводити міжнародну підприємницьку діяльність шляхом виходу та закріплення на зовнішніх ринках зі своєю продукцією»	Олексюк О. І. [17]
	Забезпечувати постійний економічний розвиток	«...можливість забезпечувати постійний економічний розвиток підприємства за рахунок експортної діяльності»	Зборовська Ю. Л. [8]
Система	Реальна	«...реальну систему як внутрішніх економічних відносин, так і зовнішніх зв'язків. У ньому сфокусовані ресурсні, економічні, технологічні та інші порівняльні переваги країни»	Дудченко М. А. [18]
	Складна	«...складну систему взаємодіючих та взаємопов'язаних елементів, які підпорядковані реалізації єдиної мети – упровадження підприємства до мережі міжнародних економічних відносин.»	Стахорський О. О. [19]
	Динамічна	"...динамічної системи взаємодіючих складових виробництва, управління та маркетингу, спрямованих на адаптування суб'єкта господарювання до вимог конкурентного середовища міжнародних ринків»	Ілясова Ю. В. [20]
Складова системи	Зовнішньоторговельних зв'язків	Складова системи зовнішньоторговельних зв'язків, що реалізується через експорт товарів (послуг)	Кисельова О. М. [21]
	Економічного потенціалу	«Частина економічного потенціалу підприємства, яка в разі ефективного використання його ресурсів, ресурсів регіону, країни, здатна відтворювати конкурентні переваги підприємства на зовнішньому ринку та забезпечувати отримання прибутку»	Швецова М. Б. [22]
	Виробничого потенціалу	«...частина виробничого потенціалу країни, результати розвитку якої реалізуються в сфері зовнішньоекономічної діяльності»	Пена Т. В. [23]

1	2	3	4
Обсяг	Ресурсів	«Характеризується не тільки обсягами експорту, але й резервами матеріально-технічних, інтелектуальних, трудових та інших ресурсів, що можуть бути задіяні для здійснення зовнішньоекономічних операцій»	Байрак В. М. [24]
	Продукції	«Обсяг конкурентоспроможної продукції, яку здатна виробляти та реалізувати на зовнішніх ринках національна економіка»	Захарчук І. Ю. [25]
Сукупність	Активів	«Інтегровану сукупність активів підприємства, які використовуються для здійснення міжнародної економічної діяльності і забезпечують конкурентоспроможність підприємства на зовнішньому ринку»	Піддубна Л. І., Шестакова О. А. [26]
Засоби підприємства		«Потенційно існуючі, взаємообумовлені, здатні до відтворення засоби підприємства, якісні ознаки яких не лише відбивають його ресурсні можливості, а й характеризують функціональну спроможність щодо нарощування потенціалу у постійно змінних умовах зовнішнього ринку та активізації ЗЕД як визначально-го фактору подальшого економічного зростання»	Байдала Н. М. [27]

Адаптаційний – експортний потенціал визначається здатністю економічного суб'єкта до адаптації до умов зовнішнього середовища, що постійно змінюється.

Підсумовуючи проведений аналіз, можна зробити висновок, що у науковій економічній літературі простежуються деякі розбіжності та відсутність однаковості щодо визначення поняття експортний потенціал. Має місце отождошення понять «потенціал» і «ресурси», підміна поняття «експортний потенціал» його окремими видами та складовими, не розмежовуються рівні експортного потенціалу. Проведене дослідження дозволило проаналізувати та узагальнити підходи до визначення поняття «експортний потенціал», надати уточнення цієї економічної категорії. Подальшою розробкою цього питання стане встановлення взаємозв'язків між використанням ресурсів для створення нових можливостей експортоорієнтованих підприємств завдяки регулюванню процесів управління експортним потенціалом підприємства на основі впровадження ситуаційно-ресурсного підходу. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Бикова Н. В.** Експортний потенціал підприємств лісопромислового комплексу : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Н. В. Бикова ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2011. – 20 с.
- Стичішин П. П.** Експортний потенціал військово-промислового комплексу України: методичні аспекти оцінки та маркетинговий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук / П. П. Стичішин ; Європ. ун-т фінансів, інформац. систем, менеджменту і бізнесу. – К., 2001. – 18 с.
- Бабан Т. О.** Сутність поняття «експортний потенціал» у економічній науці / Т. О. Бабан // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М. Ф. Кропивка. – Мелітополь : Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2012. – № 2 (18), том 2. – С. 7 – 17.
- Коломієць В. В.** Передумови дослідження експортного потенціалу регіону / В. В. Коломієць // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Черкаси : ЧДТУ. – 2003. – Випуск 8. – С. 69 – 77.

5. Дишко І. Ю. Державні засади формування та реалізації експортного потенціалу в Україні (на прикладі лісового господарства) : автореф. дис. ... канд. екон. наук / І. Ю. Дишко ; Ін-т законодавства ВР України. – К., 2010. – 21 с.

6. Волкова І. М. Формування експортного потенціалу молокопродуктового підкомплексу АПК : автореф. дис. ... канд. екон. наук / І. М. Волкова ; Держ. вищ. навч. закл. «Держ. агро-екол. ун-т». – Житомир, 2007. – 20 с.

7. Петренко Л. А. Розвиток експортного потенціалу підприємства (за матеріалами молокопереробних підприємств України) : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Л. А. Петренко ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2007. – 17 с.

8. Зборовська Ю. Л. Формування експортного потенціалу переробних підприємств АПК : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Ю. Л. Зборовська ; Уман. нац. ун-т садівництва. – Умань, 2011. – 20 с.

9. Крушніцька Г. Б. Експортний потенціал регіону та шляхи покращення його використання (на прикладі Чернівецької області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Г. Б. Крушніцька ; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2001. – 19 с.

10. Вакуленко М. О. Особливості семантики паронімів і псевдо синонімів у науковому стилі української мови / М. О. Вакуленко // Вісник КНЛУ. – Серія «Філологія». – К. : Видавн. центр КНЛУ, 2011. – Т. 14, № 2. – С. 31 – 46.

11. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – 4-е изд. – М. : Политиздат, 1981. – 445 с.

12. Большой экономический словарь / Под ред. проф. А. Н. Азрилияна. – М. : Фонд «Правовая культура», 1994. – С. 478.

13. Современный экономический словарь / Сост.: Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. – М. : Инфра-М, 2006. – 496 с.

14. Іващук С. П. Розвиток експортного потенціалу в сучасній інтеграційній стратегії України : автореф. дис. ... канд. екон. наук / С. П. Іващук ; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2011. – 20 с.

15. Авксентієва І. В. Оцінка експортного потенціалу підприємства / І. В. Авксентієва // Економіка та держава: Міжнародний науково-практичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 55 – 57.

16. Голіней С. В. Державне регулювання експортного потенціалу України / С. В. Голіней // Механізм збалансованого розвитку промислового виробництва. – Київ, 2005. – С. 130 – 139.

17. Олексюк О. І. Управління потенціалом акціонерних товариств : автореф. дис. ... канд. екон. наук / О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2001. – 20 с.

18. Дудченко М. А. Диверсифікація експортного потенціалу України / Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / М. А. Дудченко, А. С. Філіпенко, В. С. Буркін, А. С. Гальчинський та ін. – К. : Либідь, 2002. – С. 143 – 157.

19. Стахорський О. О. Вплив інновацій на формування експортного потенціалу аграрних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук / О. О. Стахорський ; Міжнар. ун-т бізнесу і права. – Херсон, 2010. – 20 с.

20. Ілясова Ю. В. Експортний маркетинг виноробної продукції : автореф. дис... канд. екон. наук / Ю. В. Ілясова ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2009. – 20 с.

21. Кисельова О. М. Активізація експортного потенціалу України на російському напрямку : дис... канд. екон. наук / О. М. Кисельова ; Дніпропетровський національний ун-т. – Д., 2001. – 193 с.

22. Швецова М. Б. Стимулювання експорту продукції машинобудівних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук / М. Б. Швецова ; Терноп. нац. техн. ун-т ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2010. – 21 с.

23. Пепа Т. В. Експортний потенціал харчової промисловості: потужність та рівень використання / Т. В. Пепа // Економіка промисловості України: збірник наук. праць / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 2000. – С. 42 – 43.

24. Байрак В. М. Організаційно-економічні механізми підвищення експортного потенціалу інвестиційного комплексу України : автореф. дис... канд. екон. наук / В. М. Байрак ; Українська академія зовнішньої торгівлі. – К., 2002. – 18 с.

25. Захарчук І. Ю. Експортний потенціал машинобудівних підприємств / І. Ю. Захарчук // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2009. – № 2-05/3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2057>

26. Піддубна Л. І. Експортний потенціал підприємства: сутність і системні імперативи формування та розвитку / Л. І. Піддубна, О. А. Шестакова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 37. – С. 223 – 229.

27. Байдала Н. М. Експортний потенціал: сутнісна характеристика, фактори формування та механізми стимулювання / Н. М. Байдала // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 153 – 154.

REFERENCES

Avksentiiieva, I. V. "Otsinka eksportnoho potentsialu pidpriemstva" [Assessment of the export potential of the company]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 4 (2006): 55-57.

Baban, T. O. "Sutnist poniattia «eksportnyi potentsial» u ekonomichnii nauksi" [The essence of the concept of "export potential" in economics]. *Zbirnyk naukovykh prats TDATU (ekonomichni nauky)*, vol. 2, no. 2 (18) (2012): 7-17.

Bolshoy ekonomicheskii slovar [Big Dictionary of Economics]. Moscow: Pravovaia kultura, 1994.

Vykova, N. V. "Eksportnyi potentsial pidpriemstv lisopromyslovoho kompleksu" [Export potential of the forestry industry]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2011.

Bairak, V. M. "Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy pidvyshchennia eksportnoho potentsialu investytsiinoho kompleksu Ukrainy" [Organizational and economic mechanisms to increase the export potential of the investment sector of Ukraine]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2002.

Baidala, N. M. "Eksportnyi potentsial: sutnisna kharakterystyka, faktory formuvannia ta mekhanizmy stymulivannia" [In-

novative: The essential characteristics, factors and mechanisms of formation stimulation]. *Suchasni problemy ekonomiky i menedzhmentu*. Lviv: Lvivska politekhnika, 2011. 153-154.

Dudchenko, M. A., Filipenko, A. S., and Burkin, V. S. "Dyversyfikatsiia eksportnoho potentsialu Ukrainy" [Diversification of the export potential of Ukraine]. In *Ukraina i svitove hospodarstvo: vzaiemodiia na mezhi tysyacholit*, 143-157. Kyiv: Lybid, 2002.

Dyshko, I. Yu. "Derzhavni zasady formuvannia ta realizatsii eksportnoho potentsialu v Ukraini (na prykladi lisovoho hospodarstva)" [State outlines the formation and realization of export potential of Ukraine (for example, forestry)]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2010.

Filosofskiy slovar [Philosophical Dictionary]. Moscow: Politizdat, 1981.

Holinei, S. V. "Derzhavne rehulivannia eksportnoho potentsialu Ukrainy" [State regulation of the export potential of Ukraine]. In *Mekhanizm zbalansovanoho rozvytku promyslovoho vyrobnytstva*, 130-139. Kyiv, 2005.

Ivashchuk, S. P. "Rozvytok eksportnoho potentsialu v suchasni intehratsiini stratehii Ukrainy" [Development of export potential in modern Ukraine integration strategy]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2011.

Iliasova, Yu. V. "Eksportnyi marketynh vynorobnoi produktsii" [Export marketing of wine products]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2009.

Krushnitska, H. B. "Eksportnyi potentsial rehionu ta shliakhy pokrashchennia ioho vykorystannia (na prykladi Chernivetskoii oblasti)" [Export potential of the region and ways to improve its use (for example, Chernivtsi region)]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2001.

Kolomiiets, V. V. "Peredumovy doslidzhennia eksportnoho potentsialu rehionu" [Background research of export potential]. *Zbirnyk naukovykh prats ChDTU. Seriia: Ekonomichni nauky*, no. 8 (2003): 69-77.

Kyselyova, O. M. "Aktyvizatsiia eksportnoho potentsialu Ukrainy na rosiiskomu napriamku" [Activation of the export potential of Ukraine in the Russian direction]. *Dys. ... kand. ekon. nauk*, 2001.

Oleksiiuk, O. I. "Upravlinnia potentsialom aktsionermykh tovarystv" [Management of potential joint-stock companies]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2001.

Petrenko, L. A. "Rozvytok eksportnoho potentsialu pidpriemstva (za materialamy molokopererobnykh pidpriemstv Ukrainy)" [To develop the export potential of the company (based on dairy enterprises in Ukraine)]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2007.

Pepa, T. V. "Eksportnyi potentsial kharchovoi promyslovosti: potuzhnist ta riven vykorystannia" [Innovative food industry capacity and utilization rate]. *Ekonomika promyslovosti Ukrainy* (2000): 42-43.

Piddubna, L. I., and Shestakova, O. A. "Eksportnyi potentsial pidpriemstva: sutnist i systemni imperatyvy formuvannia ta rozvytku" [Export potential: the nature and systemic imperatives of formation and development]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 37 (2012): 223-229.

Rayzberg, B. A., Lozovskiy, L. Sh., and Starodubtseva, E. B. *Sovremennyy ekonomicheskii slovar* [Modern Dictionary of Economics]. Moscow: Infra-M, 2006.

Stychishyn, P. P. "Eksportnyi potentsial viiskovo-promyslovoho kompleksu Ukrainy: metodychni aspekty otsinky ta marketynhovy mekhanizm ioho realizatsii" [Export potential of the military-industrial complex of Ukraine: Methodological aspects of evaluation and marketing mechanism for its implementation]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2001.

Shvetsova, M. B. "Stymulivannia eksportu produktsii mashynobudivnykh pidpriemstv" [Promoting exports of machine-building enterprises]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2010.

Stakhorskyi, O. O. "Vplyv innovatsii na formuvannia eksportnoho potentsialu ahrarykh pidpriemstv" [The impact of innova-